

UVKSČ 19/86, SOA
1358/11

(6-14.10.1986) Tajné
6.11.1986 2 přílohy: 4

Informace o hlavních závěrech devátého kola sovětsko-
čínských politických konzultací

/s. V. Biřak/

V souladu s běžnou praxí chtěli bychom vás informovat o hlavních závěrech devátého kola Sovětsko-čínských politických konzultací, které se konalo v Pekingu od 6. do 14. října t. r.

Hlavní specifikou tohoto kola bylo to, že se uskutečnilo krátce po vystoupení s. M. S. Gorbačova ve Vladivostoku 28. 7. t. r., ve kterém byla navržena řada námětů majících principiální význam pro perspektivy rozvoje Sovětsko-čínských vztahů. Hlavní úlohou zvláštního představitele sovětské vlády bylo objasnit a konkretizovat tyto náměty a na jejich základě hledat řešení otázek existujících ve dvoustranných vztazích.

Sovětský představitel potvrdil, že sovětské návrhy předložené na předcházejících kolech sloužící k posílení smluvně-právní základny mezistátních vztahů zůstávají v platnosti. Znovu obrátil pozornost čínské strany na prohlášení M.S. Gorbačova o tom, že Sovětský svaz je kdykoliv na jakékoliv úrovni připraven co nejdůležitěji posoudit s ČLR otázky dodatečných opatření k vytvoření situace dobrých sousedských vztahů. Bylo zdůrazněno, že SSSR je pro to, aby se zvýšila dynamika Sovětsko-čínských vztahů, aby vzrostla jejich úroveň. K tomu je zapotřebí vzájemná politická vůle, připravenost jít na rozumný kompromis, který by neškodil zájmům nikoho a respektoval zákonité zájmy obou stran. Sovětský svaz takovou vůli má.

Sovětský představitel vyjádřil řadu praktických úvah o cestách realizace návrhů týkajících se dalšího rozvoje vztahů mezi SSSR a ČLR vyjádřených ve Vladivostockém projevu. Pře-

devším bylo zdůrazňováno téma prohloubení vzájemné důvěry a zajištění bezpečnosti obou stran. Čínské straně byl objasněn smysl našeho návrhu o projednání otázky rovnoměrného snížení úrovně pozemních sil SSSR a ČLR na Dálném východě, jako součástí radikálního snížení stavu ozbrojených sil a konvenčních zbraní v Asii. Z tohoto důvodu sovětská strana navrhla přibližnou tematiku rozhovorů v rámci zvláštní skupiny vojenských a diplomatických expertů obou zemí. Byla také vyjádřena myšlenka, že jako první krok, SSSR a ČLR by se mohly vzájemně zavázat nezvyšovat stav pohraničních svazků a úroveň bojové aktivity v pohraničních pásmech.

Při objasňování programu sovětských iniciativ v Asii a Tichomoří čínskému představiteli bylo řečeno, že navázání dobrých vztahů ČLR a třemi státy Indočíny a Afgánistánu by ulehčilo hledání ^{la}základny k řešení konflikt/ních situací v jihovýchodní Asii a kolem Afganistánu. Sovětská strana uvedla řadu závažných argumentů pro přímé rozhovory mezi Čínou a Vietnamem a poznamenala, že vietnamští soudruzi jsou k tomu připraveny. Není potřebné, jak to vyžaduje od SSSR čínská strana "přimět" Vietnam k stažení vietnamských dobrovolníků z Kampučie. Bylo by to možné interplenovat jako pokus udělat z Vietnamu "objekt politiky jedné supervelmoci". SSSR na to nepřistoupí. Bylo podtrženo, že mezi SSSR a Vietnamem existují vztahy přátelství a spolupráce a proto nepřipadá v úvahu, aby zlepšení vztahů s Čínou se uskutečnilo na úkor naší spolupráce s Vietnamem.

V souvislosti se zahájením odsunu šesti pluků z Afganistánu bylo čínské straně řečeno, že i my očekáváme odpovídající kroky ze strany těch, kdo se účastní na nevyhlášené válce proti ADLR.

K posouzení čínské straně byly dány některé konkrétní návrhy týkající se dalšího rozvoje dvoustranných styků a kontaktů :

- o přípravě a podepsání smlouvy o právní pomoci v občanských, rodiných a trestních záležitostech.
- o zřízení jak v Pekingu tak v Moskvě zpravodajů novin Pravda a Žen-min-pao, nejmasovějších a nejvlivnějších tiskových orgánů obou zemí.
- o zřízení na recipročním základě tiskové kanceláře agentury Novosti v ČLR a odpovídající čínské instituce v SSSR.

Jak ukázaly konzultace v Pekingu nejzávažnější body projevu M.S. Gorbačova ve Vladivostoku bere čínská strana v úvahu. Ministr zahraničních věcí a další představitelé ČLR prohlásili, že v Pekingu s velkým zájmem přistoupili k tomuto vystoupení a především k vyjádřeným myšlenkám o zlepšení Sovětsko-čínských vztahů.

Pozornost na sebe upoutalo prohlášení čínského představitele o "upřímném přání" co nejrychleji uskutečnit normalizaci Sovětsko-čínských vztahů nejen v ekonomické, ale i politické sféře, ve které, podle jeho slov, v poslední době byly také zaznamenány "povzbudivé příznaky". Ale toto vyjádření nebylo podpořeno žádnými konkrétními kroky čínské strany. Dokonce ve všech vystoupeních představitele ČLR byla slyšet stále stejná myšlenka o rozdílech a obtížích, které existují v Sovětsko-čínských vztazích.

Toto kolo ukázalo, že v Pekingu stále zastávají známou koncepci "překážek" v Sovětsko-čínských vztazích. Přitom zvláštní důraz byl kladen na tzv. "kampučskou otázku", které byly na osmdesát procent věnovány vystoupení představitele ČLR.

Ministr zahraničních věcí Wu süe-čchien zdůrazňoval, že Čína nemá v této otázce "společný jazyk" se Sovětským svazem. Představitel ČLR vědomě přeháněl a tvrdil, že existence "horkého bodu", kampučské otázky, v Sovětsko-čínských vztazích vede k tomu, že "obě strany jsou fakticky ve stavu politického zápasu a vojenské konfrontace" a že pokud se situace "vyhrotí a vymkne kontrole", mohlo by dojít "k nebezpečné situaci přímé konfrontace mezi Čínou a Sovětským svazem". Čínská strana rozváděla myšlenku o tom, že Sovětský svaz tím, ^{že} pomáhá Vietnamu "udržuje ho na pozicích agrese proti Kampučii" a uskutečňování "ozbrojených provokací na Čínsko-vietnamských hranicích" vytváří "závažnou hrozbu bezpečnosti pohraničních jižních území Číny". Poprvé čínská strana udělala pokus svalit na SSSR odpovědnost za "rozpoutávání vietnamské agresivní války proti Kampučii a na jejím pokračování".

Známe vietnamské návrhy na normalizaci vztahů s Čínou včetně návrhů na obnovení rozhovorů čínská strana nazvala "pokusem přinutit Čínu uznat agresi proti Kampučii za hotovou věc". Čínská strana prohlásila, že nesouhlasí s tézí o nezvratnosti procesů probíhajících v Kampučii a že bude "rozhodně, bezvýhradně a časově neomezeně" podporovat khmérskou reakci.

Sovětský představitel klidně, ale rozhodně ukázal na nepodloženost pokusu překroutit podstatu vztahů SSSR a jeho spojenci a přáteli a také odmítnul tvrzení, že Vietnam má odpovědnost za nenormální vztahy mezi VSR a ČLR. Sovětský představitel vyjádřil své překvapení nad prohlášeními čínské strany o tom, že rozhovory mezi ČLR a VSR k ničemu nepovedou.

Sovětská strana řekla, že zákonná vláda Kampučii vyjadřuje vůli khmérského lidu a má smlouvu s vládou VSR. Jestliže ČLR provádí nezávislou a samostatnou politiku a vyžaduje od

jiných aby si té politiky vážili, proč v takovém případě Čína odepírá Kampučii a Vietnamu právo, aby samy určovaly svoji politiku, aby uzavíraly vzájemné závazky a závazky vůči jiným zemím. Vietnam je stejně tak nezávislou zemí jako Čína. Pokud soudíme podle akcí čínské strany, právě ona se snaží o udržování "horkého bodu" v jihovýchodní Asii.

Čínský představitel se také dotkl pozice ČLR k odchodu sovětských vojsk z Afganistánu a Mongolska a snížení stavu armády na čínsko-sovětských hranicích na úroveň v roce 1964. Naše myšlenky k otázce rovnoměrného snížení pozemních sil ČLR a SSSR na Dálném východě neměly u čínské strany žádnou odezvu.

V souladu s úmluvou, dosaženou na setkání ministrů zahraničních věcí se konzultace budou střídavě konat v hlavních městech obou zemí. Během konzultací čínský představitel se snažil obvinít Sovětský svaz z "ohrožování čínského území a porušování statutu dvou, na hranicích". Tvrzení nepodložil žádnými přesvědčivými argumenty. Představitel ČLR se všeobecně vyjádřil v tom smyslu, že ČLR a Sovětský svaz mají styčné body v řadě mezinárodních problémů. Některé rozdílné názory obou stran na mezinárodní problémy, jak zdůraznil, nejsou překážkou pro rozvoj vzájemných vztahů, současně však bylo řečeno, že tento přístup Čínské strany se nevztahuje na "překážky týkajících se zájmů bezpečnosti Číny".

Čínská strana vyjádřila přání, aby SSSR a USA zařadily do plánu svých rozhovorů věnovaných odzbrojení i otázku zastavení závodů ve zbrojení v Asii a Tichomoří, snížení a likvidaci jaderných zbraní umístěných v Asii a Tichomoří a dosáhly

smlouvy, která by nepoškozovala zájmy jiných stran.

Až po skončení kola byla čínská strana informována o závěrech Sovětsko-amerického setkání na nejvyšší úrovni v Reykjavíku. Náměstek ministra zahraničních věcí ČLR vyjádřil naději, že SSSR a USA budou pokračovat v hledání vzájemně vyhovujících úmluv k dosažení podstatného pokroku v otázce kontroly zbrojení. Přispělo by to k uvolnění napětí ve světě.

Takže deváté kolo politických konzultací ukázalo, že čínská strana přes proklamaci snahy na rozvoji styků s SSSR nadále zastává koncepci tzv. "překážek" a brzdí rozvoj politických vztahů. Představitel ČLR nepředložil žádné konkrétní návrhy týkající se Sovětsko-čínských vztahů.

Sovětský svaz na základě závěrů XXVII. sjezdu KSSS a myšlenek vyjádřených ve Vladivostockém projevu M.S. Gorbačova i nadále bude pokračovat v kursu zásadového trpělivého rozvoje kontaktů s ČLR po různých liniích. Jsme připraveni rozvíjet naše vztahy s Čínou v takovém rozsahu a takovou rychlostí, na kterou bude čínská strana připravena, samozřejmě ne na škodu třetím zemím.

Strany se domluvily, že 10. kolo politických konzultací proběhne v Moskvě v dubnu 1987.